

פתרון בחינת הבגרות בתנ"ך – יחידת הלימוד הרביעית

קיץ תשע"ו, 2016, שאלונים: 134, 001107
מוגש ע"י צוות המורים של "יואל גבע"

הערות:

1. התשובות המוצגות כאן הן בגדר הצעה לפתרון השאלון.
2. תיתכנה תשובות נוספות, שאינן מוזכרות כאן, לחלק מהשאלות.

פרק ראשון

הנבחנים נדרשו לענות על חמש מהשאלות 1-8 (לכל שאלה – 20 נקודות).

שאלה מספר 1

סעיף א'

דברי הנערה לבנות ירושלים, המדגישים את הניגודים שבינה וביניהן ואפשר לפרשם כדברי התנצלות:

על פי דברי הרעיה בפסוקים אלה, היא טוענת שהיא שחורה אבל יפה (ו הניגוד), ומדגישה שהעובדה שהיא שחורה, נובעת מכך שאחיה הענישו אותה, וציוו עליה לשמור על הכרמים, כיוון שלא שמרה על בתוליה. מכאן, ניתן להבין שהרעיה שחורה, בניגוד לבנות ירושלים הלבנות. כמו כן, ניתן להבין שהרעיה נאלצת לעבוד ולשמור על הכרמים בתור עונש, בעוד שבנות ירושלים אינן עובדות / נענשות.

דברי הנערה לבנות ירושלים, המדגישים את הניגודים שבינה וביניהן ואפשר לפרשם כדברי גאווה: על פי דברי הרעיה בפסוקים אלה, היא טוענת שהיא שחורה ויפה (ו החיבור), כמו האוהלים היפים והמפוארים של שלמה. זאת, בניגוד לבנות ירושלים, שאינן יפות כמוה, אֲנִי: שאינן שחורות ויפות כמוה. בנוסף, בניגוד לבנות ירושלים, שאינן עובדות ואינן נמצאות מחוץ לבית, הרעיה נמצאת מחוץ לבית ועובדת.

סעיף ב'

- (1) הניגוד בין רצונה של הנערה לרצונו של הנער: הנערה מעוניינת שהנער יאמר לה היכן הוא נמצא, על מנת שתוכל לפגוש אותו: "הֲגִידָה לִי שְׁאֶהְבָּה נִפְשִׁי אֵיכָה תִּרְעָה אֵיכָה תִּרְבֶּץ בְּצִהָרִים".

MY.GEVA

לפרטים
לחצו כאן!

תיכונים, אתם לא לבד!

הכירו את MY.GEVA סרטוני הסבר שייכנו אתכם
ביעילות לבגרות במתמטיקה

לעומת זאת, הנער אינו מעוניין לומר לנערה בדיוק היכן הוא נמצא, והוא אכן אינו מוסר לה את מיקומו המדויק, אלא מספק לה אליבי כיצד לצאת ולחפש אותו, או מקניט אותה, באומרו שתלך אחר עקבות הצאן, על מנת למוצאו: "אם-לא תדעי לך הַצֶּה בְּנָשִׁים צְאִי-לָךְ בְּעֶקְבֵי הַצֶּה וְרָעִי אֶת-גְּדִיתֶיךָ עַל מִשְׁכְּנוֹת הָרָעִים".

(2) על פי דברי עמוס חכם דברי כנסת ישראל הם התרסה, כיוון שעם ישראל בא בטענות אל ה', ומביע תרעומת על כך שה' אפשר לעמו (לצאנו) להימצא במקום רע וקשה – בגלות / תחת שיעבוד של עמים אחרים.

אנ:

על פי דברי עמוס חכם דברי כנסת ישראל הם בקשה, כיוון שעם ישראל, באומרו לה' שהמקום בו הוא נמצא, מקום הגלות, והשיעבוד שמשעבדים אותו עמים אחרים הוא קשה ואכזר, מבקש בעצם מה' להציל אותו ממצב זה, ולהפסיק את שיעבודו.

שאלה מספר 2

סעיף א'

בתקופת חיבור המגילה, המוסכמות החברתיות לא אפשרו לנערות להסתובב לבדן ברחובות, על אחת כמה וכמה בלילה, אלא עליהן היה להישאר בביתן. הסתובבות לבד בלילה נחשבה לפריצות מינית. כמו כן, מפגש עם שומרי העיר לא היה מסתיים כפי המתואר בשיר, אלא בהכאה של הנערה על פריצותה. לאור מוסכמות חברתיות אלה, יש המפרשים שהקטע מתאר חלום ולא מציאות. פרשנות זו מסתמכת על המילים: "על-מִשְׁכְּבֵי בָּלִילוֹת בְּקִשְׁתִּי אֶת שְׂאֵהָבָה נִפְשִׁי" – כלומר, בזמן שהנערה שוכבת בלילה במיטתה, היא חולמת איך היא מחפשת אחר אהובה.

סעיף ב'

הקושי לפרש את שיר השירים טמון בפשט הכתוב. זוהי מגילה חילונית, המתארת מערכת יחסים בין גבר (הדוד) ואישה (הרעיה) לא נשואים, וכן שם ה' לא נזכר במגילה זו. הפירוש האלגורי פותר קושי זה, משום שעל פי הפרשנות האלגורית שיר השירים הוא משל מורחב למערכת היחסים בין ה' לעם ישראל, לאורך הדורות, והאירועים השונים בהיסטוריה של עם ישראל. במשל זה, הדוד הוא דימוי לה', והרעיה היא דימוי לכנסת ישראל. באמצעות פרשנות מקבלת המגילה נופך דתי.

שאלה מספר 3

סעיף א'

(1) ציטוטים מהאקספוזיציה לדיווח ענייני (על הנבחן לציין שתי דוגמאות):

- זמן: "וַיְהִי בַיָּמִי שֶׁפֶט הַשְּׁפָטִים".
- מצב: "וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ".

MY.GEVA

לפרטים
לחצו כאן!

תיכוניםטים, אתם לא לבד!

הכירו את MY.GEVA סרטוני הסבר שיכינו אתכם
ביעילות לבגרות במתמטיקה

- הצגת הדמויות: "וְשֵׁם הָאִישׁ אֱלִימֶלֶךְ וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ נַעֲמִי וְשֵׁם שְׁנֵי-בָנָיו מְחִלּוֹן וְכִלְיוֹן אֶפְרָתִים מִבֵּית לָחֶם יְהוּדָה".
 - הצגת הבעיה המרכזית: "וַיָּמָתוּ גַם-שְׁנֵיהֶם מִחִלּוֹן וְכִלְיוֹן וַתִּשָּׂאֵר הָאִשָּׁה מִשְׁנֵי יְלָדֶיהָ וּמֵאִשָּׁה".
 - מקום: "אֶפְרָתִים מִבֵּית לָחֶם יְהוּדָה".
 - דוגמאות למבע רגשי (על הנבחן לציין אחת):
 - החזרה על ציון מותו של אלימלך: "וַיָּמָת אֱלִימֶלֶךְ אִישׁ נַעֲמִי וַתִּשָּׂאֵר הָיָא וּשְׁנֵי בָנֶיהָ".
 - וגם: "וַתִּשָּׂאֵר הָאִשָּׁה ... וּמֵאִשָּׁה".
 - החזרה על ציון מות בניה של נעמי: "וַיָּמָתוּ גַם-שְׁנֵיהֶם מִחִלּוֹן וְכִלְיוֹן" וגם: "וַתִּשָּׂאֵר הָאִשָּׁה מִשְׁנֵי יְלָדֶיהָ....".
- (2) התרומה של המבע הרגשי להבנת המשך הסיפור בהקשר של נעמי היא בהצגת הבעיה המרכזית הנידונה במגילת רות – המשכיות שם המת. בשל מותם של כל הזכרים במשפחתה של נעמי, אין מי שימשיך וישא את שם המת או ידאג להולדת צאצאים לשם המשכיות.

סעיף ב'

- (1) הפועל "נשוב" שבפסוק 10 אינו מתיישב עם המשמעות הראשונית של השורש ש-ו-ב, מאחר ומשמעות הפועל ש-ו-ב היא לחזור אל מקום ממנו באת. לעומת זאת, בפסוק 10 ערפה ורות פונות אל נעמי, ואומרות לה כי הן רוצות לשוב איתה לעמה, אך זה אינו המקום/העם ממנו הן באו.
- (2) העניין המודגש באמצעות השורש ש-ו-ב:
- בפסוק 15 – נעמי מנסה לשכנע את רות להישאר במואב ולחזור לעמה. היא מנסה לעשות זאת באמצעות החלטתה של ערפה: ערפה החליטה להישאר במואב, היא חזרה אל עמה ואל אלוהיה ועל רות לפעול באותו האופן.
- בפסוק 16 – רות מדגישה את רצונה לדבוק בנעמי, באמרה כי אין בכוונתה לחזור אל עמה ואל אלוהיה, אלא להצטרף על עמה של נעמי ולדבוק באלוהיה של נעמי.

שאלה מספר 4

סעיף א'

- (1) המעשים של רות המתוארים בקטע עלולים להיחשב לא ימים לתקופתה. רות חיה בתקופה בה השלטון הוא שלטון פטריארכלי, אישה אינה אמורה לצאת מהבית לבדה, ואינה אמורה להימצא לבד עם גבר שאינו בעלה. ניתן להסביר את הקביעה, כי מעשיה אינם נחשבים ימים לתקופתה, בכך שעל פי פסוק 14 רות מבלה את הלילה עם בועז, שוכבת לרגליו כל הלילה וחוזרת הביתה לפני עלות השחר. הכתוב מדגיש שהיא עוזבת את הגורן לפני הזריחה, כיוון שהימצאותה שם אינה ראויה.

(2) ברות ב, 12, בועז משבח את רות על כך שדבקה בנעמי ובעמה, ומברך אותה שאלוהים יגמול לה על הצטרפותה לעמו - שה' יפרוש עליה את כנפיו. דברי רות רומזים לברכה שבועז מברך אותה, משום שהיא מבקשת שהוא יפרוש את כנפו עליה, כלומר, יגאל אותה. באופן זה, הברכה שהוא ברך אותה בפסוק 12 בפרק ב תתגשם.

סעיף ב'

על פי רבי זעירא, מי שעושה חסדים (פועל מעבר לנדרש), מקבל שכר. עושי החסדים במגילת רות הם: רות ובוועז. ברות א, 8-10, רות מביעה רצון ללכת עם נעמי ליהודה ולא לעזוב אותה. מעשה זה הוא מעשה חסד. על פי המתואר ברות ב, 18-20, רות ממשיכה לעשות חסדים עם חמותה, מביאה לה מזון. בנוסף, היא מספרת לנעמי על החסד שעשה עמה בועז בשדה. בפרק ג, 10, בועז משבח את רות על החסד שעשתה עם נעמי, ועל החסד שהיא עושה עמו, כאשר מבקשת ממנו לשאת אותה. רות ובוועז, המבצעים חסדים ועושים מעבר לנדרש, זוכים לשכר מה': על פי רות ד, 13-22, מצאצאיהם נולד דוד המלך / נוסדת שושלת דוד.

שאלה מספר 5

סעיף א'

ראיה מקהלת ב לביסוס דבריה של שרה יפת:

לפי שרה יפת, אלוהים פועל בדרכים שאינן מובנות, והוא אל שרירותי. דברים אלה באים לידי ביטוי בקהלת באופן הבא: קהלת טוען שאלוהים אינו שופט בצדק את בני האדם. לאדם שמוצא חן בעיני ה', ה' נוהג בו כאילו היה צדיק, ונותן לו שכר: דעת, חכמה ושמחה: "כִּי לְאָדָם שָׁטוּב לִפְנֵי ה' תִּתֶּן חֲכָמָה וְיָדָעַת וְשִׁמְחָה". לעומת זאת, לאדם שאינו מוצא חן בעיני ה', אלוהים נוהג בו כאילו היה חוטא ומעניש אותו, על ידי כך שמאפשר לו לצבור רכוש, רק על מנת שרכוש זה יעבור בסופו של דבר לאדם שה' אוהב: "וְלִחְלוּטָא נָתַן עֲנִין לְאִסָּף וְלִכְנוֹס לְתֵת לְטוֹב לְפָנֵי הָאֱלֹהִים". לכן, מגיע קהלת למסקנה, שהדרך בה ה' שופט את בני האדם היא חסרת משמעות וחסרת היגיון: "גַּם-זֶה הִבֵּל וְרָעוּת רֹחַ".

ראיה מקהלת ג לביסוס דבריה של שרה יפת:

לפי שרה יפת, אין להתקרב אל ה' ולאהוב אותו, אלא יש לפחד מפניו. דברים אלה באים לידי ביטוי בקהלת באופן הבא: קהלת טוען, שכל מה שאלוהים עשה הוא קבוע מראש, ולא ניתן להוסיף עליו או לגרוע ממנו. כמו כן, ה' קבע מראש שבני האדם יפחדו ממנו: "יִדְעֵתִי כִּי כָל-אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָאֱלֹהִים הוּא יְהִיָּה לְעוֹלָם עָלֵיו אֵין לְהוֹסִיף וּמִמֶּנּוּ אֵין לְגַרֵעַ וְהָאֱלֹהִים עָשָׂה שְׁיָרָאוּ מִלִּפְנֵי". לפיכך, יש להתרחק מה'.

אן: לפי שרה יפת, אלוהים פועל בדרכים שאינן מובנות ושרירותיות. דברים אלה באים לידי ביטוי בקהלת באופן הבא: קהלת טוען שהכל קבוע מראש על ידי ה'. אירועים שהיו בעבר נדונו לחזור על עצמם שוב, ויתרה מזאת, ה' הוא זה שגורם לאירועים הרודפים זה את זה לשוב ולהתרחש, שכן לה' אין שום רצון לחדש דבר בעולם: "מֵה-שֶׁהָיָה כָּבָר הוּא וְאֲשֶׁר לְהִיּוֹת כָּבָר הָיָה וְהָאֱלֹהִים יִבְקֹשׁ אֶת-נִדְרָף". לכן, דרכיו של ה' אינן מובנות.

לפרטים
לחצו כאן!

תיכונים, אתם לא לבד!

הכירו את MY.GEVA סרטוני הסבר שיכינו אתכם
ביעילות לבגרות במתמטיקה

סעיף ב'

חז"ל התלבטו האם לכלול את ספר קהלת בתנ"ך, על פי שרה יפת, משום שיש בו דברי כפירה: שרה יפת מציינת, שעל פי השקפת המקרא, אלוהים שופט בצדק ומשגיח על העולם בכללו וכן על כל אדם ואדם. אלוהים גומל לכל אדם על פי מעשיו. לעומת זאת, קהלת, לטענת שרה יפת, יוצא כנגד התפיסה שאלוהים שופט בצדק. הוא טוען שה' שופט באופן שרירותי. בנוסף, קהלת טוען שאלוהים והדרך שבה הוא מנהיג את העולם הם הסיבה למציאות הקשה. לפיכך, יש להתרחק מה' ולפחד מפניו.

שאלה מספר 6

סעיף א'

- (1) הסבר המטאפורה בפסוק 1 בהקשרה: קהלת מייצג כאן כיצד לנהוג במסחר ימי: 'שלח את סחורתך על פני הים, ולאחר זמן תישא השקעתך פרי (אולם אל תשלח את כל הסחורה בספינה אחת, אלא חלק אותה בין כמה ספינות, כדי להבטיח עצמך מפני סיכונים)'.
אן: גמילות חסדים: 'תן צדקה ותרום את רכושך לנצרכים, שכן אינך יודע איזו רעה תתרחש בארץ (ואולי יבוא יום בו תזדקק גם אתה לעזרה)'.
 הסבר המטאפורה בפסוק 7 בהקשרה: קהלת מדמה את החיים לאור- על האדם להיות שמח כל עוד הוא חי. החיים מדומים לאור.
- (2) הסבר הרעיון המובע במטאפורה שבפסוק 7 לאור הנאמר בפסוק 8 באופן אופטימי:
 בפסוק 8 טוען קהלת שעל האדם להיות שמח כל עוד הוא חי, מכיוון שבסופו של דבר הוא עומד למות, והמוות הוא סופי, נצחי (אין ממנו חזרה) וחסר משמעות. לפי פסוק זה, יש להבין את הרעיון של קהלת בפסוק 7 באופטימיות: החיים הם הדבר הטוב שהאדם חווה, ולכן כל עוד אדם חי - עליו לראות את קיומו כדבר חיובי.
 הסבר הרעיון המובע במטאפורה שבפסוק 7 לאור הנאמר בפסוק 8 באופן פסימי:
 בפסוק 8 טוען קהלת שעל האדם להיות שמח כל עוד הוא חי, מכיוון שבסופו של דבר הוא עומד למות, והמוות הוא סופי, נצחי (אין ממנו חזרה). לאור זאת, כיוון שהאדם מת בסופו של דבר, ה"נחמה" היחידה שיש לו כל עוד הוא חי היא שהוא לא מת.
אן: החיים הם חסרי משמעות לאור זאת שהם זמניים, שכן בסופו של דבר האדם מת, והמוות לעומת החיים הוא נצחי.

סעיף ב'

- (1) המטרה של קהלת בשיתוף הקורא בדברי חכמתו הייתה: ללמד את העם דברי חכמה, לשתף את העם במסקנות אליהן הגיע, במסגרת חקירותיו וניסיונו להגיע אל חקר האמת:
 על הנבחן היה לבסס את תשובתו על שתי ראיות:
 - "לִמַּד-דַּעַת אֶת-הָעָם וְאֵזֶן וְחָקֵר תִּקְוֹן מְשָׁלִים הִרְבֵּה".
 - "בִּקֵּשׁ קִהְלֹת לְמַצָּא דְבָרֵי-חֶפֶץ וְכָתוּב יִשָּׁר דְּבָרֵי אֱמֶת".

- (2) על פי פסוק 13 בפרק י"ב, הסופר דורש מהקורא להאמין בה' ולשמור את מצוותיו של ה', כיוון שזוהי תמצית המהות האנושית. דרישות אלה אינן עולות בקנה אחד עם הנאמר בפסוקים 9-10, כיוון שדברי החכמה של קהלת בספר, והמסקנות אליהן הוא הגיע במסגרת חקירותיו אינן תואמות לדרישות להאמין בה' ולשמור מצוות, שכן לפי המחבר קהלת נכשל בניסיונותיו לכתוב דברי ערך ואמת.
- אן: קהלת בספרו טוען כי האמונה בה' תלויה בה', וכי הכל קבוע מראש. כמו כן, קהלת קובע בספרו כי כל הפעילות האנושית היא הבל – חסרת כל תועלת, וזאת בניגוד לדברים הנאמרים בפסוק 13, על פיהם יש תועלת בפעילות האנושית בעולם והיא שמירת מצוות ואמונה בה'.

שאלה מספר 7

סעיף א'

- (1) הקושי בפסוק 8: מדוע או כיצד נפל המן על מיטתה של אסתר?
 הפתרון של רש"י לקושי זה: מלאך דחף את המן וגרם לו ליפול על מיטתה של אסתר (כדי לעורר את קנאתו וחשדו של אחשוורוש בו).
- (2) הרעיון בפסוק ממשלי מתיישב עם התיאור שבפסוקים 8-10:
 הרעיון במשלי הוא שמעשיו של האדם חוזרים אליו בחזרה, מי שחורש רעה על זולתו סופו שהרעה תבוא עליו. רעיון זה מתיישב עם המתואר בפסוקים 8-10: המן זמם רעה על מרדכי והכין עץ גבוה כדי לתלות אותו. סופו שהוא עצמו נתלה על אותו העץ.

סעיף ב'

חכמתה של אסתר באה לידי ביטוי בדרך שבה היא מספרת למלך על האויב כדי להציל את העם היהודי:

היא מספרת למלך על האויב במהלך המשתה השני, אליו היא הזמינה אותו ואת המן, לאחר שעוררה את חשדו/קנאתו של המלך בהמן. אסתר מספרת לאחשוורוש, שהיא ועמה עומדים בפני השמדה, ואלמלא היו בסכנה קיומית, היא לא הייתה מטרידה בכך את המלך: "כי נִמְכְּרָנוּ אֲנִי וְעַמִּי לְהִשָּׁמֵד לְהָרוֹג וּלְאֵבֶד וְאֵלֹהֵי לְעִבָּדִים וְלִשְׁפָחוֹת נִמְכְּרָנוּ הַחַרְשָׁתִי כִּי אֵין הָצָר שׁוֹהַ בְּנֹזֶק הַמֶּלֶךְ". דבריה מזעזעים את המלך, הדורש לדעת במי מדובר, ואז אסתר בחוכמתה חושפת את האויב: "וְתֹאמַר אֶסְתֵּר אִישׁ צָר וְאוֹיֵב הָמֵן הָרַע הַזֶּה".

שאלה מספר 8

סעיף א'

(1) חג הפורים נקרא בשמו על שם הפור, אשר הפיל המן, לצורך קביעת מועד השמדת היהודים: "על-כן קראו לַיָּמִים הָאֵלֶּה פּוּרִים עַל-שֵׁם הַפּוּר".

(2) יסודות דומים בין שני החגים (על הנבחן לציין שניים):

- בשני הכתובים יש לשמוח בשמחת החג.
- בשני הכתובים יש דאגה לשכבות החלשות בימי החג.
- בשני הכתובים החג מתקשר לאירוע היסטורי (דברים: יציאת מצרים, אסתר: הצלה מהשמדה).

תרומת הדמיון בין החגים למעמד חג הפורים: חג הפורים נקבע על ידי אדם, מרדכי, ולא על ידי ה', וכן הוא החג היחיד שנקבע מחוץ לתורה. השוואתו לחג בתורה, אשר נקבע על ידי ה', מעניק לו תוקף, ומקבע את מעמדו כאחד מחגי ישראל, שיש לקיימו בכל דור ודור ובכל שנה ושנה, עד היום הזה.

סעיף ב'

באסתר ג, 9-13, נכתב צו המן להשמדת היהודים ונשלח לכל מדינות האימפריה. באסתר ט, 29-30 כותבים אסתר ומרדכי את הצו, אשר מורה על קיום חג הפורים, ושולחים אותו אל היהודים ברחבי האימפריה. השימוש בשורשים כ-ת-ב ו ש-ל-ח בשני הקטעים, מדגים את רעיון ההיפוך שמובע בפסוק 22 באופן הבא: היום בו העם היהודי היה אמור להישמד, כפי שנכתב על ידי המן ונשלח, הפך ליום משתה ושמחה, לחג פורים מכאן ואילך (כפי שנכתב ונשלח על ידי מרדכי ואסתר).

